

Óli Jacobsen

UNGMANNAFELAGIÐ MERKIÐ SKAPTI SØGU

Í Føroyum hava verið ein hópur av ungmannafeløgum fyrrapartin í seinastu øld. Eitt av teimum var ungmannafelagið Merkið, sum setti sín spor

Havnar Ungmannafelag og blað tess Baldursbrá var fyrimyndin hjá Merkinum og tess blaði Neistin.

1. partur

Í dag eru tey fá, sum minnst nakað til Ungmannafelagið Merkið. Ein av teimum er tann, sum skrivar hesar reglur.

Táid eg kom í Fiskimannafelagið í 1971 var ein av uppgávuunum at gerast nevndarlimur í útbúgv-ingargrunninum hjá ungmannafelagnum Merkið. Grunnurin var stovnaður í 1956. Nevndin var mannað av umboðum fyri ymsar vinnuligar felagsskapir og hevði til uppgávu eina ferð árliga at býta út studning til ung undir útbúgving, eisini handaliga útbúgving. Formaðurin varð valdur av Merkinum. Tann fyrsti var Sigmund Hoydal. Aftaná hann var tað í fleiri ár Christian Høj, lærari á Strondum. Seinasti formaður var Torleivur Hoydal, sonur Sigmund. Skrivari var Poul Johannes Lindberg, sum var virkin í Merkinum alla sína tíð.

Tað, sum nevndin býtti út, vóru rentur av stovnsfænum. Hetta var partvíst latið av Merkinum og var partvíst fingið til vega við inn-savningum. Men tá ið rentustøðið lækkaði, gjørdist so lítið at býta út, at virksemd varð niðurlagt og kom ikki í gongd aftur. Men tá ið grunnurin virkaði, vóru stuðuls-møguleikarnir hjá lesandi ikki so góðir sum nú. Tí kom hvør króna væl við.

Felagið Merkið varð avtikið á aðalfundi tann 27. oktober 2016. Tá hevði felagið ikki verið virkið í eini

50 ár. Tann einasti eftirlivandi av teimum seinast valdu nevndarlim-unum, Wentzel Kamban, helt at nú var tíðin farin frá felagnum.

Á seinasta aðalfundinum varð samtykt at lata pengaogn felags-ins, kr. 400.000, fara til byggi-grunnin hjá Føroya Fólkaháskúla. Hetta var ógvuliga nær við upprunaendamálið hjá Merkinum. Merkið hevði í sínum uppruna eisini tætt tilknýti til Háskúlan. Har var felagið stovnað, og tað hevði sínar fundir á háskúlanum fyrstu árin.

Nú Merkið er farið í søguna kann tað vera uppá sitt pláss at tríva eitt sindur í søguna hjá felagnum, sum eina ferð spældi ein fittliga stóran leiklut í Havn og samfelagnum annars.

Keldan er fyri størsta partin skjalatilfar hjá felagnum. Fremsta keldan er gerðabókurnar. Tær eru tó ikki allar til og aðrar eru ófullfíggaðar. Kortini ber til at geva eina góða lýsing av felagnum, serliga ta fyrstu tíðina. Eisini er okkurt ikast fingið úr bókini "Merkið" hjá Niels J. Arge. Úr hesi bók eru eisini onkrar myndir.

Ungmannafeløg í Havn

Fyrri partin av 20. øld var í Havn ein ógvuliga virkin ungdomur á mentannarliga økinum. Eitt tað besta dømi um hetta er Havnar Ungmannafelag, sum varð stovnað í 1906. Hesa tíðina kallaði Petur Háberg í bók síni Hugbirtingar fyri "gullöldina". Høvuðsmálið var at vekja ans fyri móðurmálinum. Millum teir, sum tóku stig til at

stovna hetta felag, vóru Mads Winther, Nyholm Debes og Petur Alberg. Teir komu eisini at hava stóran leiklut í felagnum.

Havnar Ungmannafelag var serstakliga virkið. Fundur var fast hvørt mikukvøld. Felagið hevði eisini eitt blað, Baldursbrá. Tað var hondskrivað í einum eintaki og varð lisið upp á hvørjum fundi. Limir skiftust um at skriva blaðið.

Hetta blað er til skjals á Lands-bókasavninum og er gott íkast til at lýsa tíðina tá.

Ungmannafelagið helt uppat at virka í 1911. Søgjan um ungmannafelagið og tíðina tá kann eisini lesast í bókini um Petur Alberg, sum 22 ára gamal gjørdi lagið til okkara tjóðsang.

Ungmannafelagið Merkið

Uttan iva hevur saknur verið í ungmannafelagnum. Nøkur ár seinni er tað, at spurningurin um eitt føroyskt flagg tekur seg upp, og tá kemur aftur liv í felagsandan.

Í 1920 varð ungmannafelagið Merkið stovnað, og tað var ætlað at taka upp arvin eftir Havnar Ungmannafelag.

Nú var spurningurin um eitt føroyskt flagg aktuallur, og limirnir vóru so eldhugaðir fyri hesum, at teir valdu at kalla felagið Merkið.

Felagið var stovnað uttanfyri Føroya Fólkaháskúla mánakvøldið hin 14. juni 1920.

Stovnararnir vóru tveir bólkar av virknum ungdomi í Havn. Annar bólkur var av sjeystjórnan, sum kallaðu seg Sjeystjórnan. Tær vóru Dagny Mohr, hjá Hans Mohr Elisabeth Mouritsen, seinni Henriksen Margretha Mouritsen, seinni av Skarði Sofía Mittún, seinni Dam Anna Johannesen, hjá Poul á Apotekinum, giftist Jensen Elsa av Skarði, seinni Dalsgaard Anna Margretha Rein, seinni Dalsgaard

Saman við teimum vóru hesir triggir:

Jákup av Skarði, Jacob Jacobsen (Sjabokk) og Jens

Hansen, úr Nólsoy. Teir komu úr einum dreingjabólki, sum fyrst kallaðist Vitin og seinni Neistin.

Í nevndina komu:

Jákup av Skarði, formaður, Anna Johannesen, kassameistari og Jacob Jacobsen, skrivari.

Jacob Jacobsen skuldu royna frá sakkønum monnum at fáa at vita, um tað kann loyvast at brúka framtíðar merki Føroya til felagsmerki okkara."

Viðvíkjandi felagsmerkinum er at siga frá, at Sjeystjórnanar tóku ógvuliga væl ímóti uppskotinum, ja, tær kendu tað sum eina

Eitt hugskot til eitt føroyskt flagg var Tjaldursmerkið, sum kom fram eftir at Føroyingafelag var stovnað í 1888.

Endamálið: At fáa Merkið viðurkent

Limirnir settu sær sum fremst mál av øllum alvi at fáa viðurkent nýggja flaggið, sum studentar í Keypmannahavn við Jens Olivuri Lisberg á odda høvdu borið fram í Norðmansdalinum í Keypmannahavn. Tískil skuldi fólk úti um oyggjarnar stuðlast at nýta tað sum okkara tjóðarmerki.

Stovnandi fundurin í Merkinum endaði við, at sangurin "Ljós yvir landið" varð sungin. "Vónandi er, at hesin sangur verður eitt fyriddømi fyri okkara fólk", sigur gerðabókin frá fyrsta fundi.

Um næsta fundin stendur: "Sunnudagin hin 19. juni var fundur hildin í urtagarði Poul Isaksens. Viðtikið varð, at triggir felagar: Anna M. Rein, sum giftist Dalsgaard, Jens Hansen og

hjartasak at fáa loyvi til á hendan hátt at virka fyri frælsmanmerki Føroya. Viðtikið varð, at vit skuldu spyrja okkum fyri hjá kønum monnum um loyvi til at bera merki okkara.

Síðani varð viðtikið, at felagið skuldi bjóða nøkrum vælkendum bygðarfólkum, ið hava ans fyri felagslivi, til fundar á Ólavsøku. Til at virka fyri hesi sak varð sett henda nevnd: Anna M. Rein formaður, Jákup av Skarði og Jens Hansen."

Útferð til Nólsoyar

Nýggja felagið lá ikki á løtu síðuni. Sunnudagin hin 22. august stevndi ungmannaliðið avstað á útferð til Nólsoyar. Kl. 11 varð lagt frá landi. "Hátt veittraði hitt prýðiliga felagsmerki okkara á spírinum. Sólni sendi sínar lívgandi, vermandu geislar niður á ta